

618

[Grinblads, F.]

113.

Īsa ar vāja
dzīga pamācība
na. priekš bērnu
sanimējam...

1874. gada, 1874.

187

PÄRE DITS 1. 4. G.

618

[grünblatts, F.g.]

Comp. 416

Ihsa un waijadšiga pamahzišchana

431, VII

pree.šch

Behrnu fanehmejahm

un

m a h t e h m,

pee labbahm dšemdeschatahm us šemmi.

2 Mohs. grahm. 1 nod., 20 pant.

Telgawá 1823,

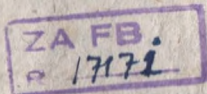
rašššós eespeesšs pee Š. W. Steffenhagen un behla.

N. 416.

Der Druck dieser Schrift wird unter der Bedingung bewilligt, daß gleich nach dem Abdruck und vor der Herausgabe derselben sieben Exemplare an die Censurcomité der kaiserlichen Universität zu Dorpat, zur vorschriftmäßigen Vertheilung, eingesendet werden.

Dorpat,
den 23sten May 1823.

Professor J. C. Moier,
Censur.

618

Lib. 1352

Patwehleschana

Tahs Keiseriffas Gohdibas,
ta Patwaldineeka wiffas Kreeruw-
semmes 2c. 2c. 2c.,

no Kursemmes Dakteru-teefas

us

to Dakterakungu Grünbladt.

Kad ta Dakteru-teefa pehz taisnas isme-
kleschanas un pahrbaudischanas tahs no
augfcham peeminnetta Dakterakunga winnai
preekschâ liktas grahmatinas: „Ihfa un
„wajadsiga pamahzischana preeksch behrnu
„fanehmejahm un mahtehm pee labbahm
„dsemdeschanahm us semmi“ — to par
ittin labbu un lohti derrigu irr atraddusti:
tad tam Dakterakungam Grünbladt schi
grahmatina ar to nowehleschanu, ka to
marr likt rakstôs eespeest, un ar scho sinnu
scheit tohp atdohta, ka winnam par to no

tahs grahmatu-teefas pehz likkumeem no-
teekamu drikkeschanas waktu un par riktigu
pahrtulkoschanu latwiska wallodâ irr ja-
gahda. Zelgawas pilli 17tâ Zuhli meh-
neschâ 1822.

No. 332. Preekschneek's Dr. Koerber.

Kanzelleies preekschneek's Mehrer.

Preekschrunna.

Es gribbu Zums behrnu fanehmejahm un
mahtehm us semmi scho masu grahmatinu
rohkas eedoht, fur es ar ihseem wahrdeem
esmu farakstijis, kas Zums pee behrnu
dsemdeschanas un fanemschanas itt nohtigi
jasinna irr. Ta newaid pilniga mahzifcha-
na schih's leetas, jo scho augstu sinmaschanu
ne warr wiß tahdâ masa grahmatinâ ittin
pilnigi isteift, bet sinnadams kad Zuh's,
mihlas seewinas, ne gribbeet dauds fo las-
sigt, es tikkai tahs wißu nohtigakas mah-
zibas schè gribbu peeminneht. Ta augsta
Dakteru-teefa gan jau daschureisi likkusi

sinnamu darriht, ka gribboht kahdu feewi-
 nu no Zuhfu kahrtas eeksch wiffahm tahm
 sinnaſchanahm ismahziht, kaſ ihſtai behr-
 nu ſanehmejai irr jaſinna, bet taſ par
 welti bijis, jo retti kahda gaddijehs, un
 wehl rettafi ta, kaſ gribb ismahzama, ar-
 ridſan pee ſchihſ leetas pateeſi derriga.
 Behrnu ſanehmejai newaijag par wezzai
 buht, jo daudſreisahm winnai waijag ſpehzi-
 gai buht; bet Zuhſ tahdu ne gribbeet, Zuhſ
 praſſeet wezzu feewu, ne apdohmadaſas,
 ka wezza ſeewa newaid ſchigla, ka winnai
 pirkſti jau ſtihwi, jeb arri pa daudſ ihſi,
 ka naggi pee pirkſteem daudſreisahm pa-
 garri, jeb kad pee azzim wahja buhdama,
 ne warrejuſi weenlihdſeni apgreest, un ta-
 dehl paaffi. Jauna priſcha ſeewina kahdu
 gaddu 25 lihds 30 wezza, irr ta labbaka;
 tahda wehl labbu mahzibu peenemm; klah-
 tohs arri ka tahda ſinnatu laſſiht, ka ne

buhtu rehjeja, nedſ plahpe, ka ne mihtotu
 padaudſ brandwihnu un allu, ka ne buhtu
 ſtimmiga nedſ pee meeſas kaitiga, itt ihpa-
 ſchi pee pirkſteem. Tahdai waijag prahti-
 gai ſeewai buht, kaſ patte labbu padohmu
 ahtri atrohn, ne bailigai, kaſ tulihſ ſabih-
 ſtahs un ſamiſſahs, kad ta dſemdeſchana
 labbi ne israhdaſs. — Man wehl allaſchin
 ſirdi ſahp peeminneſas, ko eſ par 28neem
 gaddeem par Ahriſti uſ ſemmi buhdams,
 eſmu peedſihwojis un redſejis. Taſ notikke
 weenâ muichâ preekſch kahdeem 20 gad-
 deem, kad pee gruhtas dſemdeſchanaſ
 3 wezzaſ mahtes par behrna ſanehmejahm
 bija, un tam behrnam, kaſ wehl dſihws
 bija, to galwu norahwe. Ta weena wezza
 ſeewa no baileem preekſch leelaſ ſtrahpeſ,
 tudahl nomirre. Pehz kahdu laiku gandrihſ
 tahds patſ notikkums uſ ohtru muichu
 bija. Eſ eſmu redſejis brihſcham mahti

raudajam pehz fawa behrnina, brihscham
 behrninus, kam bes mahtes bij jausaug,
 brihscham tehwu, kas raudaja pehz mahtes
 un behrna; ir tai wezzai-mahtei brihscham
 jarauda un janoschehlo, ka to leetu naw
 labbaki sinnajusti; jo ihsti ismahzitas behrnu
 fanehmejas newaid tif lehti dabbujamas,
 woi tahkuma labbad, woi tadehl ka brauz-
 ma truhkst.

Nemmeet mihtas seewinas scho masu
 grahmatinu par labbu, kamehr zittu leelaku
 un labbaku dabbuseet. Zelgawa, tanni
 6ta Zuhni deena 1822.

Wriderik Gattart Grünbladt.

Zhfa un wajadsiga pamahzischana

preetfch

Behrnu fanehmejahm un mahtehm,

pee labbahm dsemdefchanahm us semmi.

See nohtigaki eerohtfchi pee behrna-
 fanemfchanas.

- 1) Weens labz frehflis, fo fauz wezzas-
 mahtes frehflu.
- 2) Puhflis ar faulu pihpi, jeb labbaki alwu
 flisirsprizza.
- 3) Schefres ar plattahm appalahm spiz-
 zehm, to nabba-schnohri nogreest.
- 4) Tschetri lihds feschi kannepu schnohri jeb
 bantes, nascha muggeres plattumä, pehz pahr-
 feefchanas ta nabba-schnohra.
- 5) Skaidras behrnu drahes.
- 6) Silts un aufsts uhdens, wihns, wan-
 nite pehz behrnu masgaschanas, ettikis, tekattis.
- 7) Elje jeb nesahlihts fweests tohs pirkstus
 smeheht.
- 8) Sappeesti fibpoli, fappeests fibplohts,
 ohschamas sahles jeb fahpes remdedamas drap-
 pes, kummelisch, kljas.

Daschas itt waijadsgas mahzibas.

1) Wiffa waltes darrischana, kà rausiht, wilft, speest, darra skahdes. Tahm wezzahm-mahtehm to ne mas ne buhs darriht.

2) Wiffa speeschana, breshschana un wiffa lohti stipra peespeeschana pee behrnu fahpehm, tai dsemdetajai skahdes darra.

3) Wiffa newaijadsga pfahpeeschana, waideschana, stahstischana no notiffuschahm nelaimigahm dsem dinaschanahm, tai dsem detajai bailunnu taifa un winnai skahdes darra. Ne buhs arri pa dauds pahstarus skaitiht un dseefmas preekschdseedah.

4) Istabai ne waijag forstai buht un ne waijag dauds laudim tē kohpā sanahft.

5) Teem laudim, kam tē ne kahda darba naw, ne waijag klaht stahweht.

6) Zau preeksch paschas dsem deschanas buhs wiffus tohs augscham peeminnetus eerohtschus saraudsiht un gattawas turreht.

Kas peenahkaks wezzahm-mahtehm un behrnu-fanehmejahm pee gruhthahm feewahm wehrā nemt?

Winnahm jaismekle zil ilgi ta feewa gruhtha irr, woi tas kauls, ko fauz to mahtes blohdu, plats jeb schauris irr; woi ta feewa newaid gau-

dena jeb schkihba pee sawas meefas; woi newaid flimmiga. Ja tahda buhtu, tad ar mahzitu dakteru waijag aprunnatees; prasseet arridsan woi buhs ahderi laist jeb nē, jo daudsreisahm ta ahderu laischana gruhthai feewai leelu skahdi darra.

Mahziba no ka tahm gruhthahm feewahm jafargahs.

1) No wiffahm ahtrahm farauschanahm un fadufinoschanahm, no fadrufeschahm, no leela preeka jeb no leelahm behdahm; wiffas schihs leetas gruhthai feewai skahdes darra.

2) No leekas ehshanas un dsershanas, itt ihpafchi kad dsem deschana irr tuwu klahtu. Urri no kappijes, no brandwihna un slihta allus, bet labs plahns allus irr geldigs, no trefnahm suppehm un no trefnas gallas.

3) No leekas wihra peeguleschanas, fur wehderu speesch.

4) No leekahm sahleh, kas nē no ihsteem daktereem dohtas, bet no apfahrt staigadameem laudim, no skreijamahm sahleh, jeb kas sweedrus dsenn.

5) No schaurahm drahnahm, ir no pulku smaggeem swahrfeem, kas speesch.

6) No gruhtheem darbeem; sinaggas leetas zelt, augsti sneegt, labbibu kult rihjās, rulleht, danzoht, wiss tas gruhthai feewai skahdes darra.

Mahzees. Kad feewa us pehdigahm deenahm grubta eet, tad lai wiinna weenumehr us wesselu puffi gull. Ja grubta feewa ahtri nomirft, tad atsauzeet dakteru, jo daudsreisahm tahda tiffai rahdahs mirrusi effam, un pateesi wehl dsihwa irr.

Sihmes weenas grubtas dsemdeſchanas, fur dakteris tuliht jaſauz irr par paligu.

1) Kad tahs dsemdeſchanas ſahpes pehz weenas ſtundes ne pahreet, kad ihſtas ſahpes ne nahf, mahtes mutte ne atwerrahs, kad ne kahdi glemmi ne no=eet, tad ne irr ihſtas, bet leekas jeb wiltigas ſahpes bijuſchas, un tad daudsreisahm rauſſiſchanas, fo frampi ſauz, irr jagaida. Tad warr kummeliſchu teju dſert, kummeliſchus un klijas buhs kohpâ wahriht, biſchkiht ſwoeſta jeb priſchas eljes peelikt klaht un klištiru taiſiht pehz atmihkſſinaſchanas.

2) Kad tas wehders augſti pazelts paleek, jeb dauds us preekſchu, jeb dauds atpakkal farrahs, jeb plakkans jeb nelihdsens. Kad to mahtes mutti ne tif drihs warr atrast jeb ihſtas ſahpes rahdahs.

3) Kad tuliht pee dsemdeſchanas affins pluhdi rahdahs, tad wajaga to ſeerwinu ahtri gultâ neſt, lai dſerr daudsreisahm priſchu tihru uhdeni ar meddu un ettiki. Usleekat wiinnai drahnes kas aukſtâ uhdeni mehrzinatas un iſſpeeſtas us

kaunumu; wiinnai ne buhs gulleht augſti ar galwu un fruhtim. Irr wiinna wahja, tad dohdeet wiinnai peenu, jeb zahlu ſuppi, jeb auſu putru ſchkihtummu, bet no Deewa puffes ne dohdeet brandwihnu jeb kappiju, biſchkiht wihna warr doht, kad wiinna lohti wahja un tas pulkſtens pee rohkas maſ mannamſ irr.

4) Kad tas no dſendes iſgahjis uhdenspuhſlis newaid appaſſch, bet ſpizzigs un garriſtigs, nè zeets kâ wajag buht, bet mihtſis, tad dakteris jaatſauz, eekam tas puhſlis plihſt. Ja gulleſchana us to wesselu puffi, us kurru wehders ne gull, tai ſeerwinai irr par atweegli-naſchanu; guldinajeet wiinnu tâ, ka wiinna us mugguru gull, ja wehders lohti us preekſchu karrahs; ja karrahs us kreifu puffi, tad jaguldina us labbu puffi, ja karrahs us labbu puffi, tad us kreifu.

5) Kad pehz tahm ſahpehm un pehz uhdeni no=eefchanas nè to behrnina galwu, bet zittu kahdu meeſas-lohzeſſi, woi kahju, woi rohku manneet.

6) Kad tee ihſti uhdeni ahtrumâ no=eet, tee leeki uhdeni irr gaiſchi, tas behrninſch wehl irr ſawâs puhſchlu ahdâs eekſchâ.

7) Kad ta galwa pehz uhdeni no=eefchanas weenadi ſtahw, kaut gan ſahpes, tad lai ta ſeerwina ne maſ eekſch tahm ſahpehm nelihdsahs; leekat wiinnu ar augſtu fruſtu us gultu un ſauzeet ahtri dakteru klaht.

Rà tahm behrnu-fanehmejahm pee dsem-
deschanas jaturrehs.

Pee cesahkuma tahs dsemdeschanas tai dsem-
detajai waijag mihtigi un prahrtigi peerunnah, tai
tahs fahpes buhs meerinaht zaur to, kad tai
feewinai tohs zellus zeeti faturra, to dsemdu un
tahs zittas ahriegas dallas buhs ar rohku aptau-
stih, bet lehnâ wihsè nè ar walti. Mahzees,
shahdes darra: wiffas stipras sahles, lai dsem-
deschana ahtraki steidsahs, kâ sahles ar wihsu,
jeb faprans, jeb brandwihns, jeb zittas sahles,
kas fahrse. Wezzai-mahtei itt nekahdas sahles
ne buhs dsemdinatajahm par paligu eedoh, bet
labbi buhtu klistire no kummelischeem ar
klijahm, kas mihtstina. Smechschana
ta wehdera ar taukeem, salwehm jeb ar elji ne-
waid labba, arri newaid labbi ja tahm feewahm
pee dsemdeschanas wehderu speesch jeb brauzina.
Neprahrtigi irr darrihts, ja feewahm faklu zeeti
fahsen, jeb rohkas pahri par galwu feen, jeb
lakkatu par kruhtim nemm un appalsch paduf-
sehm fahsen, tad strikki zaurnem un to gallu
pee wehrbalka peeseen, lai shahwu dsemdina,
wihs tas irr mulkiba un par shahdi. Preeksch
dserchanas kad shahpst, peens jeb tee irr geldigs,
bet ne brandwihns, ne kahds dsehreens, kas
fahrse. Gallu suppe wahjahm feewinahm gan
spehka dohd, bet ne buhs dohd suppes, kas kar-
stumu dohd. Brihscham ahderes jalaisch, prohti
kad galwa dikti fahp, kad wiffos kaulos bailigi
gruhtumi, kad azzis un gihmis farkani, kad

pulkstens pee rohkas warren augsti pazehlees
fitt.

Mahzibas.

1) To dsemdetaju, wihs-wairak pee pirnas
dsemdeschanas ne buhs bes leelas waijadshas
tif ahtri us wezzas-mahtes frehflu list, tikkai
kad ta behrna galwa eeksch dsemdes jeb faunumu
kâ kantis jeb muggures wihsè mannams irr, bet
nè ikreises, kad tee uhdeni no-eet, kas daschu-
reisi dauds stundu preeksch paschas dsemdinahcha-
nas notee, sawadi sunnams pee ahtras dsemdi-
nahchanas un zittahm waijadshahm.

2) Tahdahm feewahm kam affins pluhdi,
kam dsemde par faunumu ahran irr, kam fram-
pis un raustichanas jeb wehdera-truhkums irr,
(ko arri sanz bruffi jeb kumbu), tahm us gultu
waijag dsemdeht, bet kas uhdensfehrtsigas, jeb
pee kruhtim wainigas un affins splahwejas,
tahm waijag shahwu dsemdeht.

3) Tahs feewas kas dsemdina, ne buhs
bes waijadshas speest us dsemdeschanu, leeka
speeschana bes ihstahm fahpehm atnemm to wai-
jadshu spehku.

4) Ja tas behrns ne gull kâ waijaga, tad
tai feewai ne buhs pee tahm fahpehm lihdsesees.

5) Pee labbahm dsemdinahchanahm ne buhs
to uhdens puhli tihscham puschu taifih jeb
pahrraut: sawadi sunnams ja tas uhdens puhlis

padauds zeets un lihds ar uhdens no = eeschamu no faunuma isnahk laukā, un kad ta dsemdefschana ahtri nahk.

6) Ja notiktu ka seewa preefsch paschas dsemdinafschanas nomirft, tad waijag to behrnu us labbu zeltu greeft un noemnt. Sauzeet ahtri dakteru, un ne turreet to seewu mirruschu effam, padarrait un dsihwojeet ar winnu, kā ar jaunu behrnu, kas bes dsihwibas rahdahs. To paschu juhs darreet, ja seewa pehz dsemdefschanas nomirtu; neprahctigi tas darrihts irr, tai nomirruschaj seewai to mutti ar kohku gabbalu atplehft, jeb ar lakkatu to mutti faset, jeb kulliti ar smilteem, jeb steegeli jeb alwu blohdu us wehderu uslift, lai tik augsti pazelts newaid.

Kas tahm behrnu = fanehmejahm jadarra tulihst pehz dsemdefschanas.

B e h r n a l a b b a d.

1) Tas behrns fahnōs irr jaleef, bet tā, kad nabba = schnohris ne tohp peewilfts un pawalkam farrahs.

2) Tahs affinis no nabba = schnohra irr lehni un prahctigi no behrna nabba us mahti jaspeesch; tas darra skahdes, kad tam behrnam no tahm affinim ko eelaisch.

3) Tad pahrseeneet ahtri to nabba = schnohri rohkas plattumā no behrna nabba un greescheet ar schkehrehm ihkscha plattumā no bantes feenu mu us mahtes puffi to nabba = schnohru zaur, bes

kahdas stipras wilkschanas. Leezi wehrā: to nabba = schnohru, kas tam behrnam ap kaflu tihts, waijag tai dallā jeb weetā pahrfeet, fur tas pee behrna nabba paleef, ka tam behrnam wiffas affinis ne istezzetu. Ja behrna wehders warren uszelts un silsch, tad steidsetees to nabba = schnohru zaur greeft un darrait ar winnu, kā ar teem behrneem, kas nedsihwi rahdahs.

4) Kad tam behrnam puttes, glohts jeb schlihme mutte, tad isnemmeet to prahctigi ar pirktu, ko papreefsch ar skaidru uhdeni effat flappinajuschi.

5) Ismeklejeet woi newaid ohtris, jeb treschais behrns, jowairak kad wehders tai seewai pehz tahs dsemdefschanas leels, us weenu puffi zeets un pazehlis paleef. Ja wehl weens behrns irr, tad waijag arri to dallu ta nabba = schnohra pahrfeet, kas pee mahtes farrahs, un garf to paschu to dsembi jeb mahti apmekleht.

6) Ismeklejeet pehz behrna nomasgaschanas woi winnam ne kahda waina newaid, woi pakkals newaid faaudsis, jeb azzis flimmigas, jeb wainigi lohzeffi.

Leezeet wehrā: Zums ne buhs peeseetu mehli ar naggeem puscham plehft, neds to galwu lihdsenu speest, tas pats dohdahs; ne buhs pee meitinahm fruhst gallus jeb puppes isspeest un iswilft, neds to behrnu pee mahtes guldinahst, jo meegā to warretu nospeest, neds arri pee farstu frahsnu list.

Mahtes labbad.

1) Za ohtra pufse janonem, tad kad ta mahte kà weena lohde appakta us to kaunumu fawelkabs. Wiffa stipra wilkschana jeb raustischana, wehdera speeschana, un schaudeschana ne darr labbu. Kad ta ohtra pufse zeeta klah, tad ne rausteet un ne welzeet stipri us preefschu, un ne kratteet pee winnas, laideet winnu ar meeru, patte dohsees. Za kahds norauts gabbals no ohtras pufses buhtu palizzis, ja affinis pluhst jeb pamirschana rohnahs, tad fuheteet ahtri dakterim pakkal un darrait par to laifu kà jau irr mahzihts (skattees tahs augfcham isteiktas sihmes weenas gruhtas dsemdefchanas). Kad lihds ar ohtru pufsi, jeb pehz dsemdefchanas kahda dalka, fo juhs ne pasihstat, no kaunuma farrahs jeb apmannama irr, tad to fakait dakterim, bes ka juhs fo darrait.

2) Ne seeneet to wehderu warren zeetu, kad ta mahte jeb dsemde wairak fawelkabs, tad arri turpmak to seenamu jeb bindi warr zeetaki pee-wilkt.

3) Zai seewai buhs lihds ta ohtra pufse no-gahjufi par 2 lihds 3 stundehm ar isteeptahm kahjahm us mugguru gulleht.

4) Kad kaunums dikti faspееstis un uspem-pis, deene un irr labbi umschlaffa jeb ushittama is no salwies eeksch uhdeni ar nefahlitu fweestu wahrihts; apslappinajeet ar to ispluhktu audeflu no wezzem linneem, taifeet tahdu pufschku un bahscheet to eeksch kaunumu. Za pee

mihsalas laischanas fahpes, tad tahs warr mee-rinaht, ja swammi jeb mihksfu luppattu remde-nà peenà slappina un uhdenslaischanas weeta usleef, ka tee flikti twaifi eekschà eet.

5) Pee tahm pakkal fahpehm ta labbaka leeta irr, meerigi nogaidiht un fluffu zeest, wehl warr kummelischu-teju dsert, un klistires un umschlaffas, no kummelischeem. Za ta seewina wahja irr, tad tai dohdeet galku-suppi, bet ne brandwihnu, jeb sahles fur wihna jeb brandwihna klah. Mahzees: Zai ta seewa, kad winna irr dsemdejufi, meerigi gull, tik weenam waijag klah buht un us to raudsiht, fo brakku jeb schkihstischanu fauz, ka ne padauds pluhst neds apstahjabs. Dohdeet winnai te-uhdeni, fur warr zitronu-sapti peespeest dsert, zif winna gribb, bet ne dohdeet dsehreenu, kas fahrse, kà brandwihns jeb filts allus. Za pee ta netihruma, fo fauz brakku, pamirschana gaddahs, jeb karstumi, jeb raustischanas, fo krampi fauz, jeb ja ahtri apstahjabs, tad fauzeet dakteru.

Kà seewa par tahm feschahm neddekahm irr apkohpjama.

1) To istabu fur behrmu-mahte irr, buhs skaidru turreht, ne buhs te eekschà neds drahnes masgah, neds sehahweht. Gultai ne waijaga klahu pee filtas krahfns stahweht, to seewu ne buhs tà gulbinaht, ka galwa klah pee krahfns. Istabai ne buhs neds padauds filtai, ne padauds aukstai buht, un tapehz ne

Mahtes labbad.

1) Za ohtra pufse janonem, tad kad ta mahte kà weena lohde appakka us to kaunumu fawelkabs. Wiffa stipra willschana jeb raustischana, wehdera speeschana, un schaudeschana ne darr labbu. Kad ta ohtra pufse zeeta klah, tad ne rausteet un ne welzeet stipri us preefschu, un ne kratteet pee winnas, laideet winnu ar meeru, patte dohsees. Ja kahds norauts gabbals no ohtras pufses buhtu palizzis, ja affinis pluhst jeb pamirschana rohnahs, tad fuheteet ahtri dakterim pakkat un darrait par to laiku kà jau irr mahzihts (skattees tahs augfcham isteiktas sihmes weenas gruhtas dsemdechanas). Kad lihds ar ohtru pufsi, jeb pehz dsemdechanas kahda dalla, fo juhds ne pasihstat, no kaunuma farrahs jeb apmannama irr, tad to fakait dakterim, bes ka juhds fo darrait.

2) Ne sceneet to wehderu warren zeetu, kad ta mahte jeb dsemde wairak fawelkabs, tad arri turpma to seenamu jeb bindi warr zeetaki pee-wilft.

3) Tai seewai buhs lihds ta ohtra pufse no-gahjufi par 2 lihds 3 stundehm ar issteptahm kahjahm us mugguru gulleht.

4) Kad kaunums dikti faspeests un uspem-pis, deene un irr labbi umschlaffa jeb uskittama is no salwies eefsch uhdeni ar nefahlitu fweestu wahrihts; apslappinajeet ar to ispluhktu audeflu no wezzem linneem, taifeet tahdu puschku un bahscheet to eefsch kaunumu. Ja pee

mihsalas laischanas fahpes, tad tahs warr mee-rinaht, ja swammi jeb mihkstu luppattu remde-nà peenà slappina un uhdenslaischanas weeta usleef, ka tee flikti twaifi eefschâ eet.

5) Pee tahm pakkat fahpehm ta labbaka leeta irr, meerigi nogaidiht un fluffu zeest, wehl warr kummelischu-tèju dsert, un klistires un umschlaffas, no kummelischeem. Ja ta seewina wahja irr, tad tai dohdeet galku-suppi, bet ne brandwihnu, jeb sahles fur wihna jeb brandwihna klah. Mahzees: Tai ta seewa, kad winna irr dsemdejufi, meerigi gull, tik weenam waijag klah buht un us to raudsiht, fo brackku jeb schkistichanu sauz, ka ne padauds pluhst neds apstahjabs. Dohdeet winnai tè-uhdeni, fur warr zitronu-sapti peespeest dsert, zif winna gribb, bet ne dohdeet dsehreenu, kas fahrse, kà brandwihns jeb filts allus. Ja pee ta netihruma, fo sauz brackku, pamirschana gaddahs, jeb karstumi, jeb raustischanas, fo krampi sauz, jeb ja ahtri apstahjabs, tad sauzeet dakteru.

Kà seewa par tahm feschahm neddekahm irr apkohpjama.

1) To istabu fur behrmu-mahte irr, buhs skaidru turreht, ne buhs tè eefschâ neds drahnes masgah, neds schahweht. Gultai ne waijaga klahu pee filtas krahfns stahweht, to seewu ne buhs tà gulbinaht, ka galwa klah pee krahfns. Istabai ne buhs neds padauds filtai, ne padauds aukstai buht, un tapehz ne

buhš pabauds kurrinaht. Waffaras laikā at-
taiseet brihscham lohgu, bet tā ka tai seewai
wehja (zukka=wehja) ne pee=eet. To istabas
grihdu filtā waffaras laikā pahri reises par deenu
ar aukstu uhdeni buhš slappinaht. Tas irr
lohti labbi, ja bischliht ar ettifi us karstu stee-
gelu kwehpina.

2) Kluffums un meers behrnu mahtei irr
lohti waijadsiġs. Pirmahm deenahm ne buhš
ne kahdas apmekleschanas jeb seereschanas pee-
nemt. Winnai ne buhš baididamas leetas pa-
teikt jeb dauds ko preekschrunnaht; winnu buhš no
aufstuma, karstuma, sabihjaschanas, erroscha-
nas un dusmoschanas, kà arri no ahtra preeka
fargabt. Janemm wehrā, kad winna to fri-
stibu tam behrnam un to apgohdinaschanu teem
weeseem patte ne apgahda.

3) Ne fraujeet winnu eefsch pulku filtahm
gultu=drahnehm jeb eefsch kaschoeem. To gultu
waijag pahri reises par deenu prischu uštaiht,
to seewu weenumehr faufu guldiraht, wissu ne-
skaidribu buhš ahtri no istabas isnest, to seewu
buhš, wissu wairaf eefsch tahm pirmahm dee-
nahm pee gihinja, pee rohkahm un pee kaunuma
masgabt un tihriht un dauds reisahm prischu
skaidru kreklu apwilt.

4) Dohdeet winnai allasch dsert, woi no
wahritu uhdeni, kas atdsiffis un kur bischliht
maises eeelēk, woi plahnu ausu putru, jeb mee-
schu putru. Tas labbaks ehdens pirmahm dee-
nahm irr sweesta=putra, wahriti dahrsa augli,

jeb saknes, jeb gruppi. Leezeet labbi wehrā:
brandwihns, jeb wihns ar sahlehms, jeb siips
allus, wiss dsehrens kas kahrse, ir suppe kur wir-
zes flahht (kà pippara) un trekns ehdens preeksch
tahdu seewu, kas feschās neddelās, newaid labbi
un dauds reisahm kà gipte. Eefsch tahm pir-
mahm deenahm winnai ne buhš gattu, ne kah-
das siwis, neds treknu suppi, neds kartuppelus
ehst.

5) Kad winnai zeets widdus (zeetas eef-
schas), tad leezeet pee laika klistiri no kummeli-
scheem un klijjahm, kas uhdeni wahriti un
bischliht sweesta flahht, ja ne lihds, tad to sak-
kait dakterim. Klausaites labbi, neds ta wezza-
mahte neds zitti laudis ne drihst zaureijamas
sahles jeb zittas kahdas sahles doht.

6) Tai seewai pirmahm deenahm eefsch
gultas buhš palikt, par tahm neddelahm ne
buhš iscet laukā un arri ne buhš us basnizu eet.
Waijag papreeksch ar gaisu atkal apraddinaht,
ne buhš sinaggu leetu zelt jeb panest, jeb gruhstu
darbu strahdaht; no tam daschas slimmibas
nahht, kà bruffes un mahtes aiskrishanas.

7) Kad winnai mas peena eefsch fruhstim,
tad leezeet willainu luppattu, kas papreeksch filtā
uhdeni slappinahts un tad isgreests, us fruhstim,
un kad atdsiffis, tad darrait no jauna. Ja
mahte patte ne sihdina, tad peens drihs pasuhd
pats no sewim, ja tiffai fruhstis filtas turra; ja
buhtu zittadi, tad sakait dakterim. Waschu
sahloschana warr lehti skahdes darriht. Mah-

zait ees: pee wiffahm flimmibahm, kas behrnu-
mahtei eefsch tahm feschahm neddelahm peefit-
tahs, pee fruhfchu-faitehm, pee peena-drudfcha,
kad netihrumi, fo brakkus fauz, woi par dauds
woi par mas eet, pee bruffehm un zittahm buh-
fchanahm ne buhs behrnu-fanehinejahm nedf
feewahm fo darriht bes daktera sinnaſchanas.

No ſihdiſchanas.

Slimmigas itt wahjas mahtes, kam frih-
tama jeb dellama faite, jeb ſlikta flimmiba jeb
kas affinu ſpafahwejas irr, tahdahm ne buhs pa-
fchahm ſihdinaht. Bes tam irr labbi un weffe-
ligs behrnam ir mahtei ja patte ſihdina. Ja
mahtei peena ganna irr, tad to behrnu warr
kahdu pahru ſtundu pehz dſendinaſchanas pee-
lift. Tas pirmas peens tihrina behrna eefſchas.
Behrns naw ilgaki ſihdinajams, ka trihs pee-
rendelus jeb pilnu gaddu, jeb iſhti fakfoht ta-
mehr, lihds pirmus ſohbus dabbu. Sihdamai
mahtei jaſargahs no pahrfteigschanahm, no fa-
baidiſchanahm un ne buhs tulihht pehz tahdahm
pahrneimſchanahm to behrnihu pee fruchtim lift;
ja ſlimma paleef, tad to behrnu buhs noſchkirt,
tapatt arri kad atkal us puffi grubta irr. Behrnu
kas weenreis noſchkirts ne buhs pehzaki atkal pee
fruchtim peelift. Lai apraddina to behrnihu ſinna-
mas ſtundes puppu nemt. Pirmâ puff-gaddâ
behrnam ne buhs ne fo zittu ka ween mahtes
peenu dabbuht, zittadi uhdeni ar biſchliht zwih-

baku kas uhdeni wahrihts, ja mahtei mas peena
buhtu.

Kâ ar teem behrneem buhs darriht, kas
israhdahs nomirruſchi effam.

1) Ja tas behrns ſiſſch irr, bruhns jeb
melns, tad greeſcheet puhfchu to nabba-
ſchnohru un laiſcheet iſtezzehht diwi jeb trihs
tekarrotos affinu; bet pee wahjeem behrneem to
ne darreet, tas newaid labbi.

2) Zſtihreet tam behrnam to mutti un
nemmeet to glohtu jeb ſchlimmu, paberscheet
lehni to mehlti ar pahri graudu ſahla.

3) Tad apflazzeet to behrnihu us
pafirdi no tahlenes ar auſſtu uhdeni un
paberscheet to lehni ar plakkanu rohku.

4) Kad dſihws ne rahdahs, tad raueet
dab-buht traufu ar auſſtu uhdeni, labbaks
irr tekatlis, leezeet to behrnu gan drihs
lihds ſemmi tur-reht, paſchi kahpeet us
krehſlu to tekatli rohkâ turredami un
pillinajeet, tad to uhdeni lehni no
tekatla pihpes tam behrnam us pafirdi.
Nu paberscheet atkal to behrnu ar
plakkanu rohku, noſlaukeet to, tad
apſedſeet ar ſiltu drahni jeb laffatu
un leezeet to kahdu brihtihu meerâ,
kad dſihwiba wehl ne rahdahs, tad
darrait atkal ta ka pirmit. Dauds-
freifahm behrns atdſihwo eekam
tas trihs reises tohp darrihts.

5) Turreet tam behnam faspeestu fihpolu,
faspeestu fihpofu jeb ohshamas fahles pee deg-
guna, dohdeet winnam diwi jeb trihs pillenu
ohshamas fahles, jeb fahpes rembedamas bal-
tas drappes ar wihnu.

6) Alifire no fahla, uhdens un eljes arri
geldiga.

7) Kad tas behrus mahf noriht, tad doh-
deet winnam bishfihf rabarsapti ar mahrfihpolu-
meddu.

